

ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE REFERITOARE LA PROPRIETATE ÎN DREPTUL MEDIULUI

Sidonia CULDA*

Abstract

This article analyses the problem of property in environmental law from the point of view of obligations natural persons or legal entities have for the protection of the surrounding environment.

Environmental policy shall set the strategies, methods and means used in actions that have environmental protection as their final aim. This type of policy may only be conceived in the general context of economic development, with mid-term and long term economic and social prognosis.

In our legal system we have legal regulations on soil protection, forest funds and human settlements.

There is a simple and natural correlation between economic activities, environmental protection and environmental law.

We also consider that co-involvement is essential in environmental law for environmental protection and development. This should be based on the idea of owner, economic agent and producer.

Keywords: *property right, environmental protection, legislation, legal liability, co-involvement, environmental policy, economic policy*

Cuvinte cheie: drept de proprietate, protecția mediului, legislație, răspundere juridică, cointeresare.

Este cunoscut faptul că dreptul de proprietate impune și anumite obligații în ceea ce privește protecția mediului. Aceasta se realizează prin adoptarea unei politici de mediu, în acord cu programele de dezvoltare economică, statului revenindu-i sarcina coordonării activității de protecție

* Lecturer Ph.D., Faculty of Law, Cluj-Napoca, Christian University „Dimitrie Cantemir” Bucharest; lawyer, Member of Bar Association Cluj.

a mediului¹.

Art. 35 din Constituția României consacră dreptul oricărei persoane la un mediu sănătos și stabilește obligația statului de a asigura cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept, și îndatorirea persoanelor fizice și juridice de a proteja și ameliora mediul înconjurător. Reglementări constituționale asemănătoare există și în: Moldova, Portugalia, Spania, Croația, Ungaria, Slovenia.

Precizăm faptul că dreptul la un mediu sănătos, ca drept fundamental al omului, se bucură și de recunoaștere la nivel internațional².

Pe lângă reglementările constituționale anterior amintite, art. 44 (7) tot din Constituția României prevede că: ”dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revin proprietarului”. Se includ aici poluarea și alte surse de incomoditate, care fac de fapt ca însăși conceptul de „vecinătate” să dobândească noi dimensiuni, reflectându-și consecințele și sub alte aspecte decât cele de ordin geografic.

Fundamentul pentru tulburările (anormale) de vecinătate este axat pe ideea că viața în societate impune suportarea unor inconveniente normale decurgând din starea de vecinătate, că există o serie de poluări și daune admisibile până la un anumit prag care variază în funcție de loc și timp. Dincolo de aceste limite, intervine responsabilitatea civilă, se naște dreptul la reparație, făcându-se trecerea de la un inconvenient normal la unul anormal de vecinătate.

Recursul la o asemenea cale are avantajul de a dispensa reclamantul de dificila probă a existenței unei culpe, dar, mai ales, grație multiplelor divergențe doctrinale, jurisprudența din țările occidentale a admis că tulburările pot rezulta și din exercițiul legitim al dreptului de proprietate, nu numai dintr-un exercițiu culpabil. Astfel, spre exemplu, udatul în mod constant a plantațiilor din proximitatea unui zid vecin, chiar dacă nu este abuziv antrenează răspunderea autorului pentru crearea de umiditate

¹ E. Lupan, *Dreptul mediului*, Edit. Lumina Lex, București, 2000, pp. 36-38; S. Baughem, *Investor rights and Environmental Obligations: Reconciling the Irreconcilable*, în „Journal of Environmental Law”, nr. 2/2002, pp. 199-200.

² M-E. Oțel, *Protecția mediului la nivel comunitar prin mijloacele dreptului penal – consecințe asupra României*, în Revista română de Drept Comunitar nr. 3/2005, pp. 71-78.

permanentă. Asemenea neajunsuri excesive, pe care aceștia nu trebuie să le sufere, dau naștere unei obligații de garanție sub forma unei răspunderi fără culpă. Așadar, dreptul la despăgubire își găsește fundamentul juridic nu în conduita autorului daunei, ci în dreptul fiecăruia de a nu fi privat, în tot sau în parte, de valoarea unui bun ori a unei situații și de avantajele trase de aici.

Caracterele obiective ținând de anormalitatea pagubei, sunt în funcție de timp și gravitate. Astfel, o durată permanentă, fie pentru că este definitivă și perpetuă, fie că se prelungește ori se reînnoiește devine sursă de îndemnizare. Dar este necesar, de asemenea, caracterul obiectiv legat de gravitate, întrucât numai reunirea celor două elemente naște dreptul de despăgubire. Gravitatea se definește printr-o unitate de măsură, apreciindu-se că pentru a fi sancționate, tulburările de vecinătate nu trebuie să fie neapărat excesive, este suficient să fie anormale. Caracteristicile subiective țin de situația personală a victimei, avându-se în vedere locul pagubei și profilul economic și social al acesteia.

Sistemul românesc actual al mijloacelor juridice de protecție a mediului³ cuprinde: obligația de a face ceva pentru protecția mediului, și în același scop, obligația de a nu face, exprimată prin anumite interdicții (pentru obligații pozitive: asigurarea protecției solului; amplasarea, proiectarea și punerea în funcțiune a obiectivelor de orice fel cu respectarea condițiilor prevăzute în Acordul și Autorizația de mediu; iar pentru obligații negative: să nu ardă vegetația fără autorizație din partea autorităților competente pentru protecția mediului; să nu schimbe categoria de folosință a terenurilor agricole ce constituie zone de protecție a monumentelor)⁴. Practica în această materie este însă destul de puțină, față de situația altor state europene, spre exemplu, Franța⁵.

³ Legea nr. 265/2006 pentru aprobarea OUG nr. 195/2005 privind protecția mediului, publicată în Monitorul Oficial nr. 586 din 06.07.2006

⁴ E. Lupan, *op. cit.*, pp. 124-128.

⁵ Cour d'appel de Poitiers, 23 janvier 1996 – prin hotărârea pronunțată obligă la demolarea unor construcții considerate ilegale, întrucât au fost realizate cu încălcarea regulilor de urbanism, citată și comentată în „Revue Juridique de L'environnement”, nr. 4/1996, pp. 469-480.

Într-o altă situație, în baza prevederilor Codului forestier, s-a refuzat eliberarea unei autorizații prealabile pentru defrișarea unei zone, având în vedere biosistemul existent, diversitatea arborilor și particularitățile reliefului. Speță citată în Revue Juridique de L'environnement nr. 3/1996, pp. 363-364.

Pentru respectarea legii și aplicarea principiilor ecologice în desfășurarea diferitelor activități umane, se cer respectate o serie de condiții și obținerea unor acorduri și autorizații⁶.

Concret, înainte de începerea procedurii de autorizare obligatorie a activităților care produc impact negativ asupra mediului, pentru adoptarea unor planuri și programe în domeniile expres menționate în lege, este necesară evaluarea de mediu. Aceasta constă în elaborarea raportului de mediu, consultarea publicului și autorităților implicate în implementarea anumitor planuri și programe. Ca urmare a efectuării evaluării de mediu și a analizării raportului de mediu, autoritățile competente emit Avizul de mediu, care condiționează aprobarea planurilor și programelor în anumite domenii, spre exemplu: urbanism, energie, gospodărirea apelor.

Subliniem faptul că legăturile dintre activitatea economică, protecția mediului și legislația mediului apar ca o simplă și firească corelație. Dezvoltarea activității economice poate fi obținută numai prin luarea măsurilor necesare pentru prevenirea poluării mediului, iar luarea acestor măsuri este o obligație stabilită în legislația mediului.

În legătură cu răspunderea juridică, este de reținut că există și în dreptul nostru forma cea mai gravă a ilicitului, și anume infracțiunea de mediu, calificată drept o infracțiune contra dezvoltării durabile. Astfel, Noul Cod penal cuprinde un capitol denumit „Crime și delictе contra mediului înconjurător”, unde sunt incriminate încălcarea regulilor privind protecția solului, apelor, și fondului forestier, infracțiuni pentru care răspund persoanele fizice și juridice vinovate. Aceste texte, în marea lor majoritate preluate din legile din domeniul protecției factorilor de mediu, au fost gândite, credem noi, pentru a dobândi un caracter de norme generale în materie și pentru a asigura o anumită stabilitate legislativă unui domeniu în care dinamica s-a dovedit a fi foarte pronunțată.

Pe lângă protecția mediului la nivel național, trebuie să avem în vedere

⁶ D. Marinescu, *Tratat de dreptul mediului*, Edit. All Beck, București, 2003, pp. 293-316.

Un exemplu concret în acest sens este contractul încheiat de societatea franceză SADE și Compania de Apă Someș S.A. Cluj, având ca obiect reabilitarea și extinderea sistemului de distribuție de apă și rețeaua de canalizare în Cluj-Napoca, contractul nr. 2000/RO/PE/008-02. În acest contract există prevederi exprese ce obligă la obținerea de către constructor a avizelor, autorizațiilor și altor acorduri necesare lucrărilor cu impact asupra mediului înconjurător, precum și prevederi exprese pentru protecția mediului (cap. 4, pct. 4.18).

și sistemul organizatoric internațional de protecție a mediului. Sistemul cuprinde organizații mondiale (O. N. O., Programul Națiunilor Unite pentru Mediu), organizații regionale (Consiliul Europei, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică) și organizații subregionale (Comisia Dunării pentru navigație, Comisia subregională pentru aplicarea Convenției de la Helsinki din 1974).

Având în vedere problema abordată în acest articol, și după părerea noastră, cointeresarea în protecția și dezvoltarea mediului, fundamentată pe conștiința de proprietar, agent economic, producător, persoană fizică, este una dintre căile posibile pentru atingerea acestui obiectiv. Metoda este mai eficientă decât cea bazată pe răspunderea juridică, deoarece în dreptul mediului trebuie să primeze prevenirea poluării și dezvoltarea condițiilor de mediu, activitate în care nu apare răspunderea juridică, aceasta antrenându-se pentru suportarea consecințelor poluării, în măsura contribuției autorului/autorilor la aceasta⁷.

⁷ Michele de Salvia, *Mediul înconjurător și Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, în *Pandectele Române* nr. 6/2003, pp. 162-171; D. Abrahams, *Significant International Environmental Cases, JUNE 2000-June 2001, European Court of Human Rights*, în *Journal of Environmental Law* nr. 3/2000, pp. 297-313. Cazurile pot fi găsite și la www.echr.coe.int.